

आशा भोसले - भाग ४

आशाच्या गायनशैलीबद्दल तुमचं काय मत आहे ? एकंदरीत असं वाटतं की गायन कारकिर्दीच्या सुरुवातीच्या काळात तिने आपली स्वतःची अशी एक खास शैली विकसित करण्याचं ठरवलं असावं. कोल्हापूरमध्ये असताना तिने अनेक इंग्रजी चित्रपट पाहिले त्यामुळे ती आपल्या गाण्यांना इंग्रजी साज देऊ शकली. खरंतर यासाठी आपण इंग्रजी चित्रपटांचे आभार मानायला हवेत.

ह्या पाश्चिमात्य ढंगाच्या गायकीचा चित्रपटांतील गाण्यांसाठी तिला खूपच फायदा झाला. शिवाय सध्याच्या एमटीव्ही, चॅनेल व्ही, बीफोरयू यांसारख्या टी.व्ही. चॅनेल्सवरील कार्यक्रमांसाठी देखील त्याचा पुरेपूर उपयोग झाला. आता तिच्या गायन कारकिर्दीने एक वेगळंच वळण घेतलेलं दिसतं. आता तिची गाणी तिच्या नातवंडांएवढ्या असणार्यांी प्रेक्षकांपर्यंत सहज पोहोचत आहेत. ह्या चॅनेल्सवर ऐकलेल्या सर्व गायकांमध्ये तिच्या मते मायकल जॅक्सन हा सर्वश्रेष्ठ आहे. ती त्याला 'या शतकातील सर्वोत्कृष्ट परफॉर्मर' मानते. मग मायकल जॅक्सन जेव्हा भारतात आला होता तेव्हाची त्याची भेट हा तिच्या

आयुष्यातील एक परमोच्च क्षण होता ह्यात काय आश्चर्य !

तिच्या प्रथम पतीच्या निधनानंतर कित्येक वर्षांनी म्हणजे १९८० मध्ये तिने आर. डी. बर्मन या संगीत दिग्दर्शकाबरोबर दुसरा विवाह केला. खरं तर या लेखात आशाच्या १९७० साल पर्यंतच्या संगीत प्रवासाचा उल्लेख असला तरीही ७०, ८० आणि ९० च्या दशकानंतरही आशाचं गाणं सुरेखच झालं. तिचं गाणं कधीच बेसूर झालं नाही. ती सदाच मधुर स्वरात गायली. बॉय जॉर्ज, गुलाम अली, अदनान सामी यांच्याबरोबरही तिने गाणी म्हटली. इतकंच नाही तर प्रख्यात सरोदवादक उस्ताद अकबर अली खान यांच्या सोबत अकबर बादशहाच्या दरबारातील १६व्या शतकातील संगीतरचनाही सादर केल्या. या रचना काही दुर्मिळ रागांवर आधारित आहेत आणि त्या गाण्यापूर्वी अली अकबर खान यांच्या कॅलिफोर्नियातील संस्थेमध्ये तिने त्याचा अभ्यासही केला.

तसंच तिने वेस्टर्न पॉप ग्रुपोबरोबर 'एँव्ह मारिया' हे गाणं ध्वनिमुद्रित केलं आणि सर्वोत्तम २० गाण्यांच्या सूचिमध्ये त्याची गणना होते. नंतर तिने युरोपियन टी. व्ही. शोज देखील केले. आणि पत्रकारांपुढे तसेच रेडिओवर ती स्पष्ट उच्चारंसाह इंग्रजी उत्तम बोलली. ही साठी उलटलेली स्त्री जी कधीच शाळेत गेली नाही किंवा जी कधीच अस्खलित इंग्रजी बोलली नाही तिला हे कसं काय शक्य झालं असेल ? कारण ती फारच कष्टाळू स्त्री आहे. तिने 'लर्न टू स्पीक इंग्लिश' च्या कॅसेट्स आणल्या, पहाटे चार वाजता उठून आपल्या वॉकमनवर त्या वारंवार ऐकल्या. असं तिने महिनाभर केलं आणि अहो आश्चर्यम ! 'हाय एव्हरीबडी ! आय ऍम आशा भोसले. वुड यू लाईक मी टू सिंग फॉर यू ?' अशी तिने कार्यक्रमाची धडाकेबाज सुरुवात केली. हाती घेतलेलं काम फत्ते करायचं ते असं !

तिची संपूर्ण कारकीर्द यशस्वी झाली ती कठीण परिस्थितीशी झगडतच. आशा भोसलेचं संपूर्ण आयुष्य डोळ्यांसमोर आणलं तर कुणाचेही डोळे पाणावतील. परंतु ज्या खंबीरपणे आणि कष्टाने तिने त्यावर मात केली ते पाहून सशाच्या काळजाच्या माणसांनी जरूर स्फूर्ती घ्यावी.

आशाची मुलगी वर्षा हिने अलीकडेच आपल्या आईवर लिहिलेल्या लिखाणातील एका परिच्छेदाचा माझ्या पुस्तकात समावेश करण्याची परवानगी तिने मला दिली. त्यातील काही मजकूर पुढीलप्रमाणे आहे -

'लहानपणीच्या माझ्या आईबद्दलच्या म्हणजे तुमच्या आशा भोसलेच्या माझ्या आठवणी म्हणजे पुसट क्षणचित्रे आहेत. रात्री अपरात्री वाजणारी दरवाजाची बेल, हुंदके देत, मला कुशीत घेऊन पुन्हा झोपवण्याचा प्रयत्न करणारी आई, बंद दरवाज्यामागून ऐकू येणारे तेच तेच गाण्याचे आवाज, विचित्र, विफल प्रयत्न ... आत जाण्यासाठी मी दारावर जोराने धडक दिल्यावर गाण्यात व्यत्यय येऊ नये म्हणून कुणीतरी मला खसकन मागे ओढणं ... पुढे मला कळलं की माझ्या आईच्या गाण्यामध्ये कुठलाही अडथळा येऊ नये म्हणून त्याला प्रतिकार करण्याचा माझ्या वडिलांच्या आयुष्याचा तो एक अविभाज्य भाग होता. कारण तिचं गाणं थांबलं असतं तर दोन वेळच्या रोजीरोटीची भ्रांत पडली असती. माझ्या आठवणींतून मी माझ्या वडिलांना कधीच पुसून टाकलं आहे. तिसर्यांवेळी ती गरोदर होती तेव्हा पूर्ण दिवस भरत आल्यावर तिच्या लक्षात आलं की आता दररोजचा बेदम मार तिला सहन होणार नाही. आणि तिने त्यांना सोडण्याचा निर्णय घेतला...'

आशा भोसले यांनी गायलेल्या ५० व ६० च्या दशकांतील गाण्यांची सूची पुढीलप्रमाणे

-

Song	Film
Chahe kitna mujhe tum bulaoji	Armaan
Aye gham-e-dil kya karoon	Thokar
Ek baat kahoon mere piya	Amar
Chalo chalen maan	Jagruti
Jeene do aur jiyo	Taxi Driver
Raat rangili chamke taare	Baap Re Baap
Antam phantam chhod-de baabu	Hum Sab Chor Hain
Kitna haseen hai jahaan	Mr.X
Jab naam-e-muhabbat leke kisi naadaan ne	Kala Pani
Sapnon ki dor bandhi	Ghar Sansaar
Aayee pari rang bhari (with chorus)	Do Phool
Chhun chhun ghunghroo bole	Phagun
Chhota sa baalma	Raagini
Kis jagah jayen, kisko dikhlayen	Light House
Koi aaya, dhadkan kehti hai	Lajwanti
Aa dilse dil milale	Navrang
Bekasi hadd se jab guzar jaye	Kalpana
Such hue sapne tere	Kala Bazaar
Dilki kahani rang layee hai	Chaudhvin Ka Chaand
Uee, itni badi mehfil aur ik dil	Dil Apna Aur Preet Parai
Poochho na humen hum unke liye	Mitti Mein Sona
Raat raat bhar, jaag jaag kar	Pyar Ka Sagar
Jahan mein ayesa kaun hai	Hum Dono
Milen hain aap jabse, zindagi kitni	Apna Banake Dekho
Bhanwra bada naadaan, haye	Sahib, Bibi Aur Ghulam
Thodi der ke liye mere ho ja	Akeli Mat Jaiyo
Mujhe galese lagalo	Aaj Aur Kal
Duniya mein muhabbat walon ki	Pyar Kiya To Darna Kya
O panchhi pyare	Bandini
Nadi naare na jao	Mujhe Jeene Do
Yeh raaste hain pyar ke	Yeh Raaste Hain Pyar Ke
Yeh rangeen mehfil	Shikari
Balma khuli hawa mein	Kashmir Ki Kali
Tere khayalon mein hum	Geet Gaya Pattharon-ne
Dil lagakar hum yeh samjhe	Zindagi Aur Maut

आणि ही तिची काही द्वंद्वगीते -

Song	With	Film
Mud mud ke na dekh	Manna Dey	Shri 420
Dekho maane nahin	Jagmohan Bakshi	Taxi Driver
Sambhal aye dil	Rafi	Sadhna
Pyaas kuchh aur bhi	Talat	Lala Rukh
Woh dekhen to	Kishore	Funtoosh
Phir na keeje	Mukesh	Phir Subha Hogi
Chhod do anchal	Kishore	Paying Guest
Sanjh dhali	Manna Dey	Kala Bazaar
Such bata	Talat	Sone Ki Chidiya
Dilwale, ab teri gali	Rafi	Kala Pani
Ankhon mein kya ji	Kishore	Nao Do Gyarah
Aap yoonhi agar	Rafi	Ek Musafir Ek Hasina
Uden jab jab zulfein	Rafi	Naya Daur
Yeh raaten, yeh mausam	Kishore	Dilli Ka Thug
Teri nigahon mein	Talat	Bahana
Jhukti ghata	Mahendra K	Dhool Ka Phool
Aaye hain door se	Rafi	Tumsa Nahin Dekha
Hum jab simatke	Mahendra K	Waqt
Haal kaisa hai	Kishore	Chalti Ka Naam Gaadi
Yeh hawa heh nadi ka	Manna, chorus	Ghar Sansaar
Mujhe pyar ki	Rafi	Pyar Ka Sagar
Zulfon ki ghata lekar	Manna Dey	Reshmi Roomal

- माणक प्रेमचंद

('Yesterday's Melodies Today's Memories' या पुस्तकातून)

NOTE: Among the many things India can be proud about is the wonderful music that was made in the Hindi cinema of yesteryear. Songs that touched (and still touch) the hearts of many millions of people who understand Hindustani. No matter where we were, inside or outside the country, and whether we were old or young, rich or poor, fat or thin, there were songs that kept us enjoying them. Or

making life more bearable, at the least.

'Yesterday's Melodies Today's Memories' is a biographical salute to all the main singers, composers, and songwriters who put out these melodies, from the start in 1931, till about 1970.

Manek Premchand, the author, has also recently written another music book called Musical Moments From Hindi Films, celebrating 75 years of sound (and music) in Hindi Films. To buy the books, you may go to jharnabooks@yahoo.com, and to write to the author, the email address is manekpremchand@gmail.com